

KOMMISJONSVEDTAK

2004/EØS/9/15

av 30. november 1998

om avklaring av vedlegg A til rådsforordning (EF) nr. 2223/96 om det europeiske nasjonal- og regionalregnskapssystem med hensyn til prinsippene for måling av priser og volumer(*)

[meddelt under nummer K(1998) 3685]

(98/715/EF)

KOMMISJONEN FOR DE EUROPEISKE FELLESSKAP
HAR —under henvisning til traktaten om opprettelse av Det europeiske
felleskap,under henvisning til rådsforordning (EF) nr. 2223/96 av
25. juni om det europeiske nasjonal- og regionalregnskapssystem
i Fellesskapet⁽¹⁾, sist endret ved forordning (EF) nr. 448/98⁽²⁾,
særlig artikkel 2 nr. 2, og

ut fra følgende betraktninger:

- 1) Det er nødvendig å forbedre sammenlignbarheten mellom medlemsstatenes data om endringer i bruttonasjonalproduktet (BNP) i faste priser, både med henblikk på anvendelsen av artikkel 2 i rådsforordning (EF) nr. 1467/97 av 7. juli 1997 om framskynding og avklaring av gjennomføringen av framgangsmåten i forbindelse med for store underskudd⁽³⁾ og Det europeiske råds resolusjon om stabilitets- og vekstpakten (Amsterdam, 17. juni 1997)⁽⁴⁾, og med tanke på en mer generell multilateral overvåking.
- 2) For å gjennomføre og overvåke Den økonomiske og monetære union kreves det sammenlignbare, ajourførte og pålitelige opplysninger om strukturen og utviklingen i den økonomiske situasjon i hver enkelt medlemsstat.
- 3) Kommisjonen må bidra til forvaltningen av Den økonomiske og monetære union og særlig rapportere til Rådet om medlemsstatenes budsjettituasjon og størrelsen på medlemsstatenes statsgjeld.

- 4) Nasjonalregnskaper i reelle termer, dvs. korrigert for prisendringer, er et grunnleggende verktøy for å analysere den økonomiske og budsjettmessige situasjon i en stat, forutsatt at de er utarbeidet på grunnlag av enhetlige og entydige prinsipper. For å oppnå dette må anbefalingene om beregning av data i faste priser innenfor rammen av forordning (EF) nr. 2223/96 utdypes og presiseres.
- 5) Kommisjonen skal bruke nasjonalregnskapsaggregater i reelle termer for fellesskapspolitiske formål, og særlig til å overvåke stabilitets- og vekstpakten.
- 6) For å vurdere hvor alvorlig lavkonjunkturen er, må medlemsstatene i prinsippet bruke ethvert årlig fall i BNP i faste priser på minst 0,75 % som referanseverdi. En overskridelse av referanseverdien etter en alvorlig lavkonjunktur er ekstraordinær bare dersom BNP i faste priser faller med minst 2,0 % på ett år.
- 7) Særlig med tanke på overvåkingen av den økonomiske og monetære tilnærmingen må Kommisjonen gjøre tallene i regnskapene i reelle termer for alle medlemsstatene, utarbeidet i henhold til bestemmelsene innført ved dette vedtak, tilgjengelige for brukerne på bestemte datoer.
- 8) Bestemmelsene i dette vedtak er første skritt mot felles regnskapsregler for medlemsstatenes nasjonalregnskaper i reelle termer for fellesskapsformål, noe som vil gjøre det mulig å oppnå tall av tilfredsstillende kvalitet som kan sammenlignes medlemsstatene imellom.

(*) Denne fellesskapsrettsakten, kunngjort i EFT L 340, 16.12.1998, s. 33 er omhandlet i EØS-komiteens beslutning nr. 150/2002 av 8. november 2002 om endring av EØS-avtalens vedlegg XXI (Statistikk), se EØS-tillegget til De europeiske fellesskaps tidende nr. 4 av 23.1.2003, s. 15.

⁽¹⁾ EFT L 310 av 30.11.1996, s. 1.

⁽²⁾ EFT L 58 av 27.2.1998, s. 1.

⁽³⁾ EFT L 209 av 2.8.1997, s. 6.

⁽⁴⁾ EFT L 236 av 2.8.1997, s. 1.

- 9) Tallene i regnskapene i reelle termer for fellesskapsformål må behandles statistisk og meddeles Kommisjonen på de datoene som er fastsatt i forordning (EF) nr. 2223/96 og i rådsforordning (EF) nr. 3605/93 av 22. november 1993 om anvendelse av protokollen om framgangsmåten i forbindelse med for store budsjettunderskudd⁽¹⁾.
- 10) På grunn av de aktuelle regnskapenes betydning og den store detaljgraden samt de statistiske forhold i medlemsstatene, skal imidlertid medlemsstater som objektivt sett ikke er i stand til å overholde reglene fastsatt i dette vedtak ved gjennomføringen av forordning (EF) nr. 2223/96, unntaksvis og midlertidig gis utvidede frister for innføring av disse bestemmelser.
- 11) Tiltakene fastsatt i dette vedtak er i samsvar med uttalelse fra Komiteen for De europeiske fellesskaps statistikkprogram (SPC), nedsatt ved rådsbeslutning 89/382/EØF, Euratom⁽²⁾, og Komiteen for penge-, finans- og betalingsbalansestatistikk (CMFB), nedsatt ved beslutning 91/115/EØF⁽³⁾ —

GJORT DETTE VEDTAK:

Artikkel 1

Formål

Formålet med dette vedtak er å avklare prinsippene for måling av priser og volumer omhandlet i kapittel 10 i vedlegg A til forordning (EF) nr. 2223/96 på bakgrunn av behovet for ytterligere harmonisering av pris- og volummål.

Avklaringene i dette vedtak skal anvendes ved utarbeidingen av data som oversendes Eurostat fra og med første oversending av data i henhold til forordning (EF) nr. 2223/96, i det minste for dataene fra 1995 og påfølgende år.

Artikkel 2

Avklaringer av de generelle prinsippene for måling av priser og volumer

I del I i vedlegg I til dette vedtak avklares de generelle prinsippene for måling av priser og volumer i kapittel 10 i vedlegg A til forordning (EF) nr. 2223/96, særlig med hensyn

til laveste aggregeringsnivå, valg av indeksformel og valg av basisår.

Artikkel 3

Klassifisering av metoder etter produkt

I del II og III i vedlegg I til dette vedtak er det fastsatt en klassifisering av metoder for enkelte produkttyper, med en inndeling i mest hensiktsmessige metoder, alternative metoder som kan brukes dersom de mest hensiktsmessige metodene ikke kan brukes, og metoder som ikke skal brukes fra og med første oversending av data til Eurostat i henhold til forordning (EF) nr. 2223/96.

Artikkel 4

Forskningsprogram

For produkter der det i vedlegg I til dette vedtak ikke er fastsatt noen klassifisering av metoder i henhold til artikkel 3, skal klassifiseringen fastsettes på grunnlag av resultatene av et forskningsprogram som skal være avsluttet innen utgangen av år 2000, og etter vedtak i SPC.

Artikkel 5

Overgangsperioder

I vedlegg II til dette vedtak er det fastsatt overgangsperioder for hver medlemsstat med hensyn til innføring av prinsippene beskrevet i artikkel 2.

Medlemsstatene kan i tillegg søke om å bli innvilget overgangsperioder for anvendelse av metodene omhandlet i artikkel 3, og beslutninger om dette skal tas innen utgangen av 1998.

Dersom en medlemsstat som har fått innvilget en overgangsperiode, i et gitt år kan vise til et fall i BNP i faste priser beregnet i samsvar med gjeldende nasjonale metoder, skal medlemsstaten i størst mulig grad bistå Eurostat i arbeidet med å vurdere omfanget av virkningene av eventuelle avvik fra prinsippene omhandlet i dette vedtak.

Artikkel 6

Oversikt

Medlemsstatene skal innen utgangen av år 2002 oversende Eurostat en fullstendig oversikt over de framgangsmåter og de grunnleggende statistiske opplysninger som er brukt til måling av BNP i faste priser og dets komponenter. Oversikten skal minst omfatte metodene brukt i de endelige regnskapene.

⁽¹⁾ EFT L 332 av 31.12.1993, s. 7.

⁽²⁾ EFT L 181 av 28.6.1989, s. 47.

⁽³⁾ EFT L 59 av 6.3.1991, s. 19.

Artikkel 7

Adressater

Dette vedtak er rettet til medlemsstatene.

Utferdiget i Brussel, 30. november 1998.

For Kommisjonen

Yves-Thibault DE SILGUY

Medlem av Kommisjonen

VEDLEGG I

DEL I

GENERELLE PRINSIPPER FOR MÅLING AV PRISER OG VOLUMER**I.1. Innledning**

Beregninger i faste priser skiller seg fra beregninger i løpende priser på en rekke vesentlige punkter. For enkelhets skyld kan regnskaper i løpende priser anses som en aggregering, innenfor en regnskapsmessig ramme, av transaksjoner som har funnet sted og kan dokumenteres. Regnskaper i faste priser er derimot en beskrivelse av den økonomiske situasjonen for et bestemt år, uttrykt i prisene for et annet år. I virkelighetens verden ville transaksjonene i det løpende året ikke ha skjedd på samme måte med det andre årets priser.

Transaksjonsverdiene må deles inn i pris- og volumkomponenter. I prinsippet bør priskomponentene omfatte de endringene som utelukkende skyldes prisendringer, mens alle andre endringer skal omfattes av volumkomponenten (ENS 95 nr. 10.01). For mange produkter er det imidlertid svært vanskelig å foreta en slik inndeling (ENS 95 nr. 10.06). Det må derfor innføres regler for måling av priser og volumer som gir resultater tett opptil den teoretisk sett ideelle inndelingen i pris og volum, og som kan brukes på en sammenlignbar måte i alle medlemsstater.

I denne del I fastsettes de generelle prinsippene for denne referanserammen, mens del II og III gir en nærmere beskrivelse av framgangsmåtene for beregning etter henholdsvis produksjonsmetoden og utgiftsmetoden.

Prinsippene fastsatt i dette vedtak gjelder årsdata. Naturligvis bør en hovedregel være at det er konsistens mellom de kvartalsvise regnskapene og årsregnskapene, slik at de kvartalsvise regnskapene gir en så nøyaktig prognose for de endelige resultatene som mulig. Enkelte spørsmål i forbindelse med kvartalsvise regnskaper i faste priser vil bli behandlet i den kommende håndboken om kvartalsvise regnskaper.

I kapittel 10 i ENS 95 framgår det tydelig at det er en fordel å bruke et integrert regnskapsopplegg som ramme for beregninger i faste priser (ENS 95 nr. 10.04 og 10.08). Ved bruk av et slikt opplegg kan produksjons- og utgiftssiden av BNP i faste priser avstemmes på et detaljert produktnivå ved hjelp av tilgangs- og anvendelsestabeller. Bruk av detaljerte tilgangs- og anvendelsestabeller sikrer konsistens mellom indeksene. Dessuten kan deflatorer fra ulike kilder, for eksempel konsumprisindekser og produksjonsprisindekser utarbeidet uavhengig av hverandre, sammenlignes og avstemmes. I et system basert på tilgangs- og anvendelsestabeller kan det beste fra begge sider (dvs. produksjons- og utgiftsmetoden) kombineres, både for løpende og faste priser.

I ENS 95 nr. 10.12 til 10.23 er det fastsatt hvilke elementer som skal inngå i henholdsvis pris- og volumkomponenten. Volumkomponenten skal omfatte virkningen av endringer i kvaliteten på produkter. Det innebærer at pris- og volumindikatorer som brukes ved beregning av data i nasjonalregnskaper, skal korrigeres for slike kvalitetsendringer.

Konsistensen i korrigeringsene for kvalitet av de forskjellige indikatorene bør kontrolleres nøye. Dersom det er store avvik mellom forskjellige prisindekser for samme produkt, kan det skyldes ulikheter i framgangsmåte for kvalitetskorrigerings.

Volumindikatorer bør minst beregnes på et nivå som er så detaljert at det tar hensyn til strukturelle endringer. For eksempel bør antall passasjerkilometer for jernbanetransport minst inndeles i passasjerer på første og annen klasse. På den måten kan virkningen av variasjoner i passasjerandeler på første og annen klasse inngå i volumkomponenten i stedet for i priskomponenten.

Deflatering av det løpende årets verdier med en hensiktsmessig prisindeks er som regel å foretrekke framfor ekstrapolering av basisårets verdier med en volum- eller mengdeindeks (ENS 95 nr. 10.32), fordi det da er lettere å ta hensyn til virkningen av kvalitetsendringer. I tillegg er det som regel mindre variasjon i prisforholdene enn i mengdeforholdene, noe som gir færre utvalgsfeil for prisindeksen.

Dersom verdiene beregnes etter en pris- og mengdemetode, kan de underliggende opplysninger om disse to elementene brukes til å beregne data i faste priser (ENS 95 nr. 10.33). I slike tilfeller er det nødvendig å foreta eksplisitte justeringer for kvalitetsendringer.

I resten av del I til dette vedlegg beskrives de prinsippene i ENS 95 som må avklares.

I.2 Laveste aggregeringsnivå

Måling av priser og volumer bør ta utgangspunkt i en detaljert inndeling av produktene innenfor de forskjellige transaksjonskategoriene. For hvert produkt i hver transaksjonskategori skal det fastsettes en prisindeks hvis verdi kan brukes til å deflatere verdien i løpende priser, eller en volumindikator som kan brukes til å ekstrapolere en verdi for basisåret. Ideelt sett bør det være mulig å undersøke hvert produkt for seg, og beregne rene pris- og volumendringer for produktet.

I statistisk praksis er det imidlertid nødvendig å aggregere produkter, noe som innebærer at pris- og volumendringer for forskjellige produkter må gis ulik vekt. De statistiske kildene som prisindeksene og volumindikatorne utledes fra, kan bygge på ulike veiingsmetoder (dvs. ulike formler eller ulike basisår). I nasjonalregnskapene skal det imidlertid brukes én konsistent veiingsmetode for alle variabler (beskrives i de neste avsnittene). Dersom det brukes indekser med en annen veiing enn den som brukes i nasjonalregnskapene, er det en underforstått forutsetning at det dreier seg om basisindekser, og at det underliggende veiingsskjemaet derfor er uten betydning. Derfor kan det for eksempel forutsettes at en Laspeyres-indeks med faste vekter er likeverdig med en Paasche-indeks eller med en Laspeyres-indeks med vekter for foregående år. Den underforståtte forutsetningen om at de indekser som er brukt, er basisindekser, er naturligvis mest korrekt dersom den anvendes på et svært detaljert nivå.

Følgen av dette er at jo mer detaljert inndelingen i produkter er, desto mer nøyaktige kan tallene forventes å bli. På et detaljert nivå kan det forutsettes at produktene vil være mer homogene, slik at de indekser som utarbeides, ligger nærmere basisindeksene, og at veiingsskjemaene vil være mer detaljerte.

Det aggregeringsnivå som forutsetningen om at de benyttede indeksene er basisindekser gjelder for i nasjonalregnskaper, kalles i denne teksten *laveste aggregeringsnivå*. Det tilsvarer ofte antall produkter i tilgangs- og anvendelsestabellene for avstemming.

Medlemsstatene bør bestrebe seg på å utarbeide en detaljert inndeling av produkter til bruk ved deflateringen. Laveste aggregeringsnivå, både for produksjon og for alle anvendelses kategorier (produktinnsats og sluttanvendelse), bør være minst like detaljert som P60-nivået i ENS 95, som skal brukes når tilgangs- og anvendelsestabellene oversendes Eurostat. I del II i dette vedlegg (om produksjonsmetoden) spesifiseres for enkelte produktkategorier ytterligere minsteinndelinger, som bør brukes ved beregning av deflaterer eller volumindikatorer.

Prinsipp 1:

Ved måling av priser og volumer skal det brukes et detaljert aggregeringsnivå for produktene. Dette aggregeringsnivået, som kalles laveste aggregeringsnivå, skal være minst like detaljert som P60-nivået i ENS 95, både for produksjon og for alle anvendelseskategorier (produktinnsats og sluttanvendelse).

Dersom det innenfor rammen av forordningen om ENS 95 er gitt unntak fra kravet om oversending av data på P60-nivå, skal de mest detaljerte tilgjengelige nasjonale data brukes.

I.3 Valg av indeksformel

Når laveste aggregeringsnivå er fastsatt, må de tilgjengelige pris- og volumindeksene på dette nivået veies for å beregne pris- og volummålene for alle nasjonalregnskapets aggregater.

For å gjøre dette må det først velges en indeksformel. I ENS 95 nr. 10.62-10.64 framgår det at Fishers prisindeks og volumindeks foretrekkes, men at Laspeyres' volumindeks og Paasches prisindeks er akseptable alternativer. I praksis er det flere ulemper knyttet til en Fisher-indeks, blant annet mer omfattende datakrav, at volumdataene ikke er additive, og at det er vanskeligere å forklare disse indeksene for brukerne.

I praksis er det derfor bedre å bruke Laspeyres' volumindeks og Paasches prisindeks til aggregering av pris- og volummål utledet på laveste aggregeringsnivå.

Prinsipp 2:

Tilgjengelige volummål på laveste aggregeringsnivå skal aggregeres med Laspeyres-formelen med sikte på å beregne volummålene for alle nasjonalregnskapets aggregater. Prismål som er tilgjengelige på laveste aggregeringsnivå skal aggregeres med Paasche-formelen med sikte på å beregne prismålene for alle nasjonalregnskapets aggregater.

Det gjøres imidlertid oppmerksom på at ENS 95 også tillater bruk av Fisher-indeksene. Videre understrekes det at dette prinsippet ikke gjelder for kilder for pris- og volumdata som brukes i nasjonalregnskapene: Det er ikke nødvendig å bruke det til å beregne data under laveste aggregeringsnivå.

I.4 Valg av basisår

I Laspeyres' volumindeks veies volumendringer for komponentene i et aggregat ved hjelp av verdier for et bestemt år. Det er nå nødvendig å fastsette fra hvilket år disse vektene skal hentes.

For dett formål må først termene *basisår* og *referanseår* defineres.

Definisjoner:

- *basisåret* er året hvis løpende priser brukes til veiing av pris- og volummål utledet på laveste aggregeringsnivå.
- *referanseåret* er året som brukes til oversending og presentasjon av data i faste priser. I en indeksserie er det dette året som har verdien 100.

Følgende indeksserie er et eksempel:

1990	1991	1992	1993	1994
100	105	108	112	120

La oss legge til grunn at disse tallene ble beregnet med vektorer fra året 1990. 1990 er dermed basisåret. Det er også referanseåret, fordi $1990 = 100$. Referanseåret kan lett endres til f.eks. 1993 (del alle tallene med $112/100$ for å få $1993 = 100$):

1990	1991	1992	1993	1994
100/1,12	105/1,12	108/1,12	112/1,12	120/1,12

Denne framgangsmåten endrer ikke basisåret, da de årlige endringene fremdeles beregnes med vektene fra 1990.

I stedet for å bruke et fast basisår som i eksemplet ovenfor, kan man for hvert år bruke vektene fra foregående år. Det kan for eksempel føre til følgende serie med årlige endringer:

1990	1991	1992	1993	1994
100	105	102	103	106

For hver av disse indeksene gjelder følgende: $t - 1 = 100$, slik at referanseåret er det samme som basisåret, men endres hvert år. Det lar seg lett gjøre å uttrykke indeksserien i et annet referanseår gjennom omregning. Det vil gi følgende:

1990	1991	1992	1993	1994
100	105	107,1	110,3	116,9

($107,1 = 105 \times 102/100$; $110,3 = 107,1 \times 103/100$ osv.)

Det er viktig at en endring i referanseåret ikke påvirker de årlige indeksene. Dette er innlysende for en enkeltserie som i eksemplet ovenfor, men når en variabel består av flere delvariabler, er det ikke lenger like innlysende. For at alle årlige vekstrater for hver variabel skal forbli uendret når referanseåret endres, bør referanseåret endres enkeltvis for hver variabel, enten variabelen er en basisindeks, en delsum eller et totalaggregat som BNP. Følgen av dette er at det for dataene i faste priser for et fast referanseår oppstår en differanse mellom enkeltelementene og deres sammenlagte verdi. Dette er et velkjent problem: de er ikke-additive. Differansene bør ikke utelates på noen måte (ENS 95 nr. 10.67), da dette kan vri vekstratene ytterligere. Eksemplet til slutt i dette nummer utdyper dette nærmere.

Valg av basisår og valg av referanseår er i prinsippet to atskilte spørsmål. I dette kommisjonsvedtaket, hvor det dreier seg om å avklare prinsippene for beregning av pris- og volummål, er det bare spørsmålet om valg av basisår som er relevant.

For å sikre størst mulig grad av sammenlignbarhet for pris- og volummål statene imellom, bør disse naturligvis bruke samme basisår. For å oppnå mest mulig nøyaktige beregninger av vekstratene, bør de dessuten bruke så sene basisår som mulig, fordi de vektene som benyttes, da vil være de mest ajourførte, og fordi problemer i forbindelse med at enkelte produkter forsvinner og nye kommer til, dermed reduseres til et minimum. Disse hensynene har sammen ført til metoden der vekter alltid utledes fra foregående år.

Prinsipp 3:

Volummål utledet på laveste aggregeringsnivå skal aggregeres med vekter utledet fra foregående år.

Dersom en medlemsstat er innvilget en overgangsperiode for prinsipp 3, skal den i denne perioden endre basisåret hvert femte år fra og med 1995.

Eksempel: Endring av referanseår for aggregater og deres komponenter

Utgangspunktet er produkt A og B og deres sammenlagte verdi. Vi legger til grunn at det dreier seg om ensartede produkter, slik at det er mulig å beregne pris- og volumindekser for produktene som ikke bygger på et underliggende veiingsskjema, det vil si basisindekser.

Volum- og prisindeksene for den sammenlagte verdien av A og B er imidlertid avhengige av vektene for A og B.

I nedenstående skjema er volumendringene for den sammenlagte verdien mellom T - 1 og T veid med verdiene i løpende priser for året T - 1.

Ettersom dette er de mest ajourførte vektene, kan disse vekstratene regnes som de mest nøyaktige.

	1990 løpende priser	Volum- endring 90-91	1991 priser fra 1990	Pris- endring 90-91	1991 løpende priser	Volum- endring 91-92	1992 priser fra 1991	Pris- endring 91-92	1992 løpende priser	Volum- endring 92-93	1993 priser fra 1992	Pris- endring 92-93	1993 løpende priser
A	100	105,0	105	110,0	115,5	102,0	117,8	108,0	127,2	103,0	131,1	105,0	137,6
B	300	110,0	330	95,0	313,5	90,0	282,2	105,0	296,3	95,0	281,4	102,0	287,1
Totalt	400	108,8	435	98,6	429,0	93,2	400,0	105,9	423,5	97,4	412,5	103,0	424,7

La oss nå forutsette at disse dataene må uttrykkes i forhold til et fast referanseår, f.eks. 1990. Den eneste måten å gjøre dette på uten at det oppstår en vridning i vekstratene for sammenlagt verdi, er ved å endre referanseår for hver enkelt serie. I indeksform (1990 = 100) gir dette følgende resultat:

	1990	1991	1992	1993
A	100	105,0	107,1	110,3
B	100	110,0	99,0	94,1
Til sammen	100	108,8	101,4	98,8

der $101,4 = 108,8 \times 93,2/100$ og $98,8 = 101,4 \times 97,4/100$

Uttrykt i volum med 1990 som referanseår:

	1990	1991	1992	1993
A	100	105,0	107,1	110,3
B	300	330,0	297,0	282,2
Til sammen	400	435,0	405,6	395,0
A + B	400	435,0	404,1	392,5

Det framgår tydelig at summen av A og B ikke lenger tilsvare den sammenlagte verdien. Dette er det kjente problemet med ikke-additive verdier. Til tross for dette er 395, og ikke 392,5, det «korrekte» volumet for 1993, fordi det er det eneste tallet som er konsistent med vekstraten for den sammenlagte verdien beregnet tidligere.

På denne måten endres heller ikke de årlige vekstratene selv om referanseåret endres. Differansene mellom A, B og deres sammenlagte verdi bør ikke utelates, men forklares for brukerne. Avvikene kan ikke tolkes som en indikasjon på hvor pålitelige resultatene er.

DEL II

MÅLING AV PRISER OG VOLUMER ETTER PRODUKSJONSMETODEN

II.1. Klassifisering av metoder

Følgende klassifisering av metoder vil bli brukt i resten av dette vedlegg:

- A-metoder: mest hensiktsmessige metoder.
- B-metoder: metoder som kan brukes når det ikke er mulig å bruke en A-metode.
- C-metoder: metoder som ikke skal brukes.

II.2. Markedsrettet produksjon og produksjon til egen bruk

Dette nummer omhandler beregning av markedsrettet produksjon og produksjon til eget bruk. Først angis noen prinsipper for forskjellige metoder for beregning av bruttoprodukt i faste priser. Disse prinsippene gjør det mulig å fastsette generelle kriterier for klassifisering av beregningsmetoder som A-, B- eller C-metoder. Prinsippene må imidlertid først anvendes produkt for produkt, for alle typer markedsrettet produksjon, slik at det kan fastsettes særskilte retningslinjer for metodene som skal brukes i hvert enkelt tilfelle.

Når det gjelder valget mellom metoder med dobbeldeflatering eller enkeldeflatering, gjelder følgende klassifisering:

A-metode: I ENS 95 framgår det tydelig (nr. 10.28) at dobbeldeflatering er den teoretisk korrekte metoden, fordi bruttoproduktet i løpende priser også beregnes som differansen mellom produksjon og produktinnsats. Dette argumentet gjelder for alle metoder med dobbeldeflatering (f.eks. ekstrapolering av produksjon ved hjelp av en volumindikator og deflatering av produktinnsats). Det er også andre grunner til at dobbeldeflatering er å foretrekke:

- Indikatorene som brukes, er produksjons- eller innsatsindikatorer. I metoder med enkeldeflatering brukes slike indikatorer direkte på bruttoproduktet, noe som er mindre hensiktsmessig.
- Metoder med dobbeldeflatering gir en uavhengig vurdering av produktivitetsendringer.

B-metode: I praksis vil det noen ganger være nødvendig å bruke metoder basert på enkeldeflatering, f.eks. dersom det ikke foreligger tilstrekkelige data om produktinnsatsen, eller dersom dataene ikke er pålitelige nok.

Følgende kriterier kan brukes for å vurdere hensiktsmessigheten til indikatorer som skal brukes enten til å deflatere verdier for det løpende året eller til å ekstrapolere verdier for basisåret:

- Omfanget av indikatorens dekning av produktgruppen. Det er viktig å vite om indikatoren dekker alle produkter i produktgruppen eller bare et utvalg av dem, f.eks. bare produkter solgt til husholdninger.
- Verdisettingsgrunnlaget for indikatoren. For markedsrettet produksjon bør dette heller være basisprisene enn for eksempel kjøperpriser eller innsatskostnader.
- Indikatoren skal ta hensyn til kvalitetsendringer, slik at de omfattes av volumberegningene.
- Den begrepsmessige konsistensen mellom indikatoren og begrepene som brukes i nasjonalregnskapene.

Disse kriteriene fører til nedenstående generelle konklusjoner om indikatorenes hensiktsmessighet, men som nevnt ovenfor må disse generelle konklusjonene brukes produkt for produkt for alle typer markedsrettet produksjon, slik at det kan fastsettes særskilte retningslinjer for metodene som skal brukes i hvert enkelt tilfelle. Nedenstående kriterier for å skille mellom A-, B- og C-metoder er absolutte kriterier, dvs. at de ikke avhenger av dataenes tilgjengelighet. I praksis kan det hende at det er vanskelig å gjennomføre en A-metode, og det vil da være nødvendig å fastsette hvilken praksis som skal brukes i forbindelse med B-metodene.

A-metode: Når produksjonsmetoden brukes, innebærer A-metoden i prinsippet at det anvendes hensiktsmessige prisindekser for produksjon, ofte kalt produsentprisindekser (PPI). Hvert produkt skal deflateres for seg med en hensiktsmessig produsentprisindeks. En hensiktsmessig produsentprisindeks oppfyller følgende kriterier:

- Det er en indeks for (innenlands- og eksport-) pris(er) for nøyaktig dette produktet/denne produktgruppen.
- Den tar hensyn til kvalitetsendringer i produktet/produktene.

- Den verdisettes til basispriser.
- De underliggende begrepene er konsistente med begrepene som brukes i nasjonalregnskapene.

Andre metoder kan også anses som A-metoder dersom det kan påvises at de er fullt ut likeverdige med bruk av produsentprisindekser.

B-metode: Dersom det ikke foreligger en hensiktsmessig produsentprisindeks, finnes det flere alternative indikator typer. For eksempel vil følgende som regel være B-metoder:

- En mindre hensiktsmessig produsentprisindeks, f.eks. en indeks uten korrigeringer for kvalitet, eller med mindre eller større dekning enn den aktuelle produktgruppen.
- En konsumprisindeks (KPI). De tre kriteriene som gjelder for produsentprisindekser (KPI må vanligvis korrigeres for skatter, subsidier og avanser for å oppnå verdisetting til basispriser), gjelder også for KPIer. I tillegg skal veiningen være hensiktsmessig og begrepene konsistente med begrepene som brukes i nasjonalregnskapene.
- Volumindikatorer for produksjon. Også disse skal ta hensyn til kvalitetsendringer. Dette kan oppnås delvis ved å bruke volumindikatorer på et nivå som er så detaljert at det tar hensyn til strukturelle endringer.

Vanligvis oppfyller ikke slike indikatorer alle fire ovennevnte kriterier.

C-metode: Bruk av enkelte andre mulige indikatorer er vanligvis C-metoder.

- Innsatsmetoder (for markedsrettet produksjon).
- Sekundære indikatorer, dvs. indikatorer uten direkte tilknytning til produksjonen.
- Produsentprisindekser, KPIer eller volumindikatorer som overhodet ikke svarer til de(t) aktuelle produkt(er), f.eks. samlet KPI.

Som regel vil slike indikatorer oppfylle de fire kriteriene i langt mindre grad enn B-metodene.

Disse kriteriene vil nå bli brukt på produktene i de enkelte CPA-gruppene nedenfor. Markedsrettet produksjon og produksjon til eget bruk behandles under ett. I ENS 95 nr. 3.49 er det fastsatt at «produksjon til eget bruk skal verdisettes til basispriser for tilsvarende produkter som omsettes på markedet». Derfor gjelder de samme prinsippene for deflatering for begge typer produksjon.

Målet er å fastsette A-, B- og C-metoder for hver produkttype. Dersom bruken av hensiktsmessige produsentprisindekser for en bestemt produkttype ikke medfører særskilte problemer (dvs. dersom A-metoden kan brukes), tas det ikke opp i hvilken grad andre metoder oppfyller kriteriene. For et betydelig antall produkttyper er det ennå ikke mulig å fastsette A-, B- og C-metoder. Det vil bli gjort innenfor rammen av forskningsprogrammet. I den forbindelse kan det også utredes om det er mulig å forbedre klassifiseringen av de produktene som gis en foreløpig klassifisering nedenfor.

I denne teksten drøftes først og fremst beregning av *produksjon* i faste priser. For metoder med dobbeltdeflatering er det også nødvendig å deflatere *produktinnsats*. Den metoden som foretrekkes, er å deflatere produktinnsatsen produkt for produkt ved hjelp av faktiske prisdata om produktinnsats innhentet fra kjøperne. I praksis foreligger det sjelden slike opplysninger. Derfor kan produktinnsatsen for innenlandsk produserte produkter deflateres etter samme metode som beskrevet nedenfor for produksjonen av det aktuelle produktet, når det tas hensyn til forskjellen i verdisetting (produktinnsats verdisettes til kjøperpriser). Det må tas særlig hensyn til deflatering av produktinnsats for importerte produkter. Dessuten bør det tas hensyn til prisforskjeller mellom ulike brukere. Et eksempel er strøm, der det kan være store prisforskjeller mellom ulike brukerkategorier.

Ved beregning av produktinnsats i faste priser er det viktig å ta hensyn til hvordan virkningen av upålitelige beregninger av produksjon i faste priser (f.eks. deler av forretningsmessig tjenesteyting) på nivået for samlet BNP i faste priser kan minimeres. Ved bruk av produksjonsmetoden er det mulig å minimere virkningen av upålitelige deflatorer eller implisitte deflatorer for enkelte produkter på beregningen av samlet BNP i faste priser:

- dersom regnskapene i faste priser utarbeides innenfor en tilgangs- og anvendelsesramme,
- dersom metoder med dobbeltdeflatering brukes i alle regnskaper, og
- dersom upålitelige deflatorer for produksjon også brukes ved deflatering av produktinnsats.

Bruk av tilgangs- og anvendelsestabeller ved utarbeidingen av de endelige beregningene, kombinert med dobbeltdeflatering, spiller derfor en viktig rolle når det gjelder å minimere unøyaktigheter i samlet BNP i faste priser.

CPA A: *Produkter fra jordbruk, jakt og skogbruk*

CPA B: *Fisk*

De fleste beregninger i løpende priser for disse produktene er basert på opplysninger om pris og mengde. Opplysningene kan og skal derfor brukes også ved beregning av produksjon i faste priser. Opplysninger om mengde skal korrigeres for kvalitetsendringer når det er hensiktsmessig. I noen tilfeller utarbeides det også faktiske produsentprisindekser. Alle disse metodene er A-metoder.

CPA C: *Produkter fra bergverksdrift og utvinning*

CPA D: *Bearbeidede varer*

CPA E: *Elektrisitet, gass, damp og varmtvann*

For disse tre produktgruppene oversender medlemsstatene allerede mange produsentprisindekser til Eurostat. Dersom ovennevnte kriterier er oppfylt, er bruk av slike produsentprisindekser A-metoden for disse produktene. Disse dataene skal deretter brukes ved fastprisberegninger.

For enkelte produkter er det store problemer knyttet til pris- og volummål. Det gjelder særlig

- datamaskiner og annet databehandlingsutstyr,
- store maskiner, som luftfartøyer og skip.

Det er vanligvis svært vanskelig å måle priser for disse produktene, som har stor økonomisk betydning. Som ledd i forskningsprogrammet bør det utredes hvordan framgangsmåtene for disse produktene kan forbedres.

CPA F: *Bygge- og anleggsvirksomhet*

Pris- og volummåling i forbindelse med bygge- og anleggsvirksomhet er ofte svært komplisert, bl.a. fordi mange produkter er av engangskaraktér. Metodeproblemene i forbindelse med beregning av bygge- og anleggsproduksjon i faste priser må utredes innenfor rammen av forskningsprogrammet.

CPA G: *Agentur-, engros- og detaljhandel. Reparasjon av motorkjøretøyer; motorsykler; husholdningsvarer og varer til personlig bruk.*

50: *Handel med, vedlikehold og reparasjon av motorkjøretøyer og motorsykler, detaljhandel med drivstoff til motorkjøretøyer og motorsykler*

Denne gruppen består av to typer produkter:

- Produksjon av tjenester knyttet til vedlikehold og reparasjon av motorkjøretøyer og motorsykler.
- Produksjon av handelsavanser i forbindelse med handel med motorkjøretøyer, motorsykler og drivstoff til motorkjøretøyer og motorsykler.

For den førstnevnte typen produksjon kan det foreligge produsentprisindekser, som i så fall utgjør A-metoden. Dersom det ikke foreligger produsentprisindekser, kan produktene deflateres med KPI (korrigert for eventuelle skatter eller subsidier), noe som er en B-metode, fordi foretakenes utgifter kanskje ikke dekkes i tilstrekkelig grad.

Ved deflatering av handelsavanser skal framgangsmåten for agentur- og engroshandel beskrevet nedenfor brukes.

51: *Agentur- og engroshandel, unntatt med motorkjøretøyer og motorsykler*

Hovedproduksjonen i denne gruppen er engroshandelsavanser. For produksjon av handelsavanser kan følgende regler spesifiseres:

A-metode: A-metoden for produksjon av handelsavanser tar hensyn til kvalitetsendringer i handelstjenestene. Dette kan oppnås ved å deflatere forhandlernes omsetning og innkjøp hver for seg (idet det tas behørig hensyn til lagerendringer). I så fall kreves det en prisindeks av svært høy kvalitet.

B-metode: B-metoden bygger på den forutsetning at avansevolumet følger omsetningsvolumet. Det legges til grunn at handelsavansene er konstante i faste priser.

Den enkleste måten å anvende denne metoden på, er å ekstrapolere samlet avanseproduksjon med en volumindeks for omsetningen. En slik volumindeks kan beregnes ved å deflatere omsetningen med en omsetningsprisindeks.

Denne enkle metoden kan forbedres ved å tilføye detaljerte produktopplysninger, fortrinnsvis gjennom beregning av handelsavanser i faste priser innenfor den detaljerte rammen av tilgangs- og anvendelsestabeller. Da kan handelsavansen i en bestemt transaksjon, beregnet for et bestemt basisår, brukes på volumet av denne transaksjonen for det løpende året. På den måten vokser avansevolumet parallelt med volumet på strømmen av den aktuelle varen.

Framgangsmåten kan også forbedres ved at det tas hensyn til endringer i distribusjonskanaler (f.eks. overgang fra små nærbutikker til ekstra store supermarkeder). Det vil innebære at noen av kvalitetsendringene i handelstjenester omfattes av volumkomponenten.

Slike metoder skal anses som B-metoder, da de ikke gjør det mulig å ta hensyn til kvalitetsendringer i handelstjenester.

C-metode: Alle andre metoder, f.eks. direkte deflatering av produksjon av handelsavanse ved direkte anvendelse av en omsetningsprisindeks.

52. Detaljhandel, unntatt med motorkjøretøyer og motorsyklar; reparasjon av husholdningsvarer og varer til personlig bruk

For produksjon av detaljhandelsavanser legges samme forutsetning til grunn som beskrevet ovenfor for engroshandel. Her er det en fordel at det foreligger en god prisindeks for omsetningen i detaljhandelen, nemlig konsumprisindeksen (KPI). For å oppnå en volumindeks for omsetningen i detaljhandelen for en bestemt vare, kan tilsvarende produktgruppe i KPI brukes som deflator.

For produksjon av reparasjon av husholdningsvarer og varer til personlig bruk kan KPI brukes. Denne framgangsmåten er særlig hensiktsmessig og kan anses som A-metode, da foretakene bare har mindre utgifter i forbindelse med disse tjenestene. Flere ulike produktgrupper i KPI må imidlertid brukes fordi det inngår mange forskjellige produkter i denne kategorien. Deflatering må derfor skje på et detaljert nivå for at det skal være mulig å bruke de aktuelle detaljerte produktgruppene i KPI.

CPA H: Hotell- og restaurantvirksomhet

A-metoden for hotell- og restaurantvirksomhet er deflatering med en hensiktsmessig produsentprisindeks. Dersom det ikke foreligger noen produsentprisindeks, kan KPI brukes som et tilnærmet alternativ. Da er det en B-metode fordi det ikke tas hensyn til foretakenes utgifter.

CPA I: Transport, lagring og kommunikasjon

60, 61 og 62: Landtransport og rørtransport, sjøtransport og lufttransport

Persontransport og godstransport skal deflateres hver for seg.

For persontransport er A-metoden bruk av hensiktsmessige KPIer. Dersom slike ikke foreligger, kan følgende B-metoder brukes:

- Deflatering med en KPI, forutsatt at den i tilstrekkelig grad tar hensyn til kvalitetsendringer.
- Ekstrapolering med en indikator for antall passasjerkilometer, forutsatt at det foreligger en slik indikator for et tilstrekkelig antall transportkategorier. Her bør det minst skilles mellom forskjellige klasser (f.eks. første og annen klasse for jernbanetransport, forretningsklasse og turistklasse for lufttransport osv.).

Disse metodene må brukes enkeltvis minst på følgende typer av transport (av personer), dersom de er av betydning i medlemsstatene:

- Jernbanetransport
- Annen landtransport

- Sjøtransport
- Luftransport

Dersom det ikke foretas en slik inndeling, er disse metodene C-metoder. Alle andre metoder (f.eks. bruk av passasjerantall som volumindikator) er også C-metoder.

For *godstransport* er A-metoden bruk av hensiktsmessige KPIer. Dersom slike ikke foreligger, kan følgende B-metode brukes:

- Det legges til grunn at transporttjenestens volum svarer til volumet av varene som transporteres. Transporterte tonnkilometer er derfor en hensiktsmessig indikator, til tross for at den naturligvis ikke kan ta hensyn til kvalitetsendringer i transporttjenesten. Jo mer detaljerte opplysninger som foreligger om forskjellige transporttyper, desto bedre blir resultatet.

Denne metoden må brukes enkeltvis minst på følgende typer av transport (av varer) dersom de er av betydning i medlemsstatene:

- Jernbanetransport
- Annen landtransport
- Rørtransport
- Sjøfart og kystfart
- Transport på innlands vannveier
- Luftransport

Dersom det ikke foretas en slik inndeling, er disse metodene C-metoder. Alle andre metoder (f.eks. bruk av transporterte tonn som volumindikator) er også C-metoder.

Både for persontransport og godstransport krever en korrekt deflatering i prinsippet at data i løpende priser i henhold til ovennevnte inndeling brukes som vekter. Dersom de løpende prisene ikke er tilstrekkelig detaljerte, kan indikatorer for de ulike oppførte transporttypene veies med andre vekter. De andre vektene skal ligge så tett opptil de løpende verdiene som mulig.

63: Tjenester tilknyttet transport og reisebyråvirksomhet

Denne gruppen omfatter en rekke forskjellige tjenester, og det er derfor umulig å fastsette en bestemt metode eller indikator. Det vises til den generelle klassifiseringen av metoder og indikatorer.

ENS 95 inneholder særskilte retningslinjer for reisebyråer (se nr. 10.39).

64: Post og telekommunikasjoner

Beregning av post- og telekommunikasjonstjenester i faste priser er komplisert på grunn av et stadig økende spekter av ulike typer tjenester og takster. Av den grunn vil det innenfor rammen av forskningsprogrammet bli utarbeidet særskilte retningslinjer for den praksis som skal gjelde for disse produktene.

CPA J: Finansiell tjenesteyting

For produkter som finansformidlingstjenester indirekte målt (FISIM), handelsavanser på verdipapir- og valutahandel samt forsikring, defineres produksjon i løpende priser som differansen mellom forskjellige transaksjoner. Det må utarbeides en harmonisert definisjon av og et harmonisert mål for produksjon i faste priser.

Hvordan det skal tas hensyn til kvalitetsendringer innenfor finans- og forsikringsvirksomhet, er et annet spørsmål som må overveies nøye, og det samme er sammenlignbarheten av anslagene for finansielle tjenester som det kreves eksplisitte priser for.

Innenfor rammen av forskningsprogrammet vil det bli utarbeidet særskilte retningslinjer for framgangsmåtene som skal brukes for disse produktene.

CPA K: Omsetning og drift av fast eiendom; utleie og forretningsmessig tjenesteyting

Boligtjenester

Når det gjelder beregning av produksjon av boligtjenester i løpende priser, vil alle medlemsstater senest i 1998 eller 1999 innføre den såkalte stratifiseringsmetoden for måling av produksjon med sikte på bruk i BNP⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Kommisjonsvedtak 95/309/EF, Euratom (EFT L 186 av 5.8.1995, s. 59) og kommisjonsvedtak 97/619/EF, Euratom (EFT L 252 av 16.9.1997, s. 33).

Metoden bygger i hovedsak på objektive anslag for produksjon i løpende priser ved hjelp av kvantitative og kvalitative data for boliger og de priser som betales for bruken av disse. De opplysningene om produksjonsprisen som er nødvendige for deflatingen, vil derfor være tilgjengelige per definisjon. De samme opplysningene om pris, kvalitet og kvantitet skal brukes ved beregning i faste priser. Ovennevnte framgangsmåte kan anses som A-metoden. Den gjør det mulig å ta hensyn til kvalitetsendringer i bolig tjenestene.

Annen utleie, omsetning og drift av fast eiendom og forretningsmessig tjenesteyting

Det kan være vanskelig å innhente produsentprisdata for disse tjenestene, bl.a. fordi noen av produktene er av engangskaraktter. Av den grunn kan mange forskjellige, ofte indirekte eller sekundære, indikatorer for pris- og volumendringer brukes i stedet.

For hver tjeneste i denne gruppen må det vurderes hvor hensiktsmessige disse indirekte indikatorene er. Innenfor rammen av forskningsprogrammet vil det bli utarbeidet særskilte retningslinjer. Programmet bør legge særlig vekt på deflatering av produksjon av programvare, som også omfattes av denne produktgruppen.

CPA M: Undervisning

CPA N: Helse- og sosialtjenester

I noen medlemsstater registreres hoveddelen av tjenesteproduksjonen innen sektorene helse og undervisning som markedsrettet produksjon, mens den i andre medlemsstater registreres som ikke-markedsrettet produksjon. Metodene for måling av produksjon i faste priser skal ta hensyn til behovet for å oppnå sammenlignbare statistikker for disse to gruppene av stater.

Prisstatistikker som brukes ved deflatering av markedsrettet produksjon, må gjenspeile produktets samlede pris, ikke bare forbrukerens bidrag til samlet pris eller en konvensjonell tariffpris. Prisstatistikker skal også ta hensyn til kvalitetsendringer i helse- og undervisningsprodukter.

Innenfor rammen av forskningsprogrammet vil det, på grunnlag av prisstatistikker eller med andre metoder, bli utarbeidet særskilte retningslinjer for framgangsmåtene som skal brukes for disse produktene. Programmet vil omfatte både markedsrettet produksjon av tjenestene og, som beskrevet nedenfor, ikke-markedsrettet produksjon.

CPA O: Kollektiv, sosial og personlig tjenesteyting ellers

Produsentpriser for disse tjenestene er ofte ikke tilgjengelige, og i stedet brukes da alternative indikatorer. På samme måte som for helse og undervisning kan produksjonen for enkelte aktiviteter i denne gruppen være både markedsrettet og ikke-markedsrettet produksjon, noe de statistiske metodene må ta hensyn til.

Innenfor rammen av forskningsprogrammet vil det bli utarbeidet særskilte retningslinjer for framgangsmåtene som skal brukes for disse produkter.

CPA P: Lønnet arbeid i private husholdninger

Denne produksjonen, som er produksjon til eget bruk, verdisettes i henhold til praksis som lønnskostnader, herunder eventuell inntekt i naturalier.

Ved beregningene i faste priser er det vanlig å deflatere ved hjelp av KPI-data eller lønnsdata, eller ved volumekstrapolering (ved hjelp av antall ansatte). I prinsippet bør deflatorene som brukes (KPI eller lønnsdata) kontrolleres, for å sikre at inntekt i naturalier faktisk er innarbeidet.

Disse metodene tar ikke hensyn til produktivitetsendringer, men dette får bare små konsekvenser for BNP. De er B-metoder, med mindre de tar hensyn til produktivitetsendringer (i så fall er de A-metoder).

Skatter og subsidier på produkter og import; merverdiavgift

I ENS 95 nr. 10.47-10.52 er prinsippene som skal brukes for å beregne skatter og subsidier på produkter og import og merverdiavgift i faste priser, fastsatt i tilstrekkelig detalj. Disse prinsippene utgjør A-metoden.

II.3. Ikke-markedsrettet produksjon

Som tidligere nevnt skal det ved hjelp av statistiske metoder for måling av produksjon i faste priser være mulig å utarbeide sammenlignbar statistikk både for markedsrettet og ikke-markedsrettet produksjon, særlig for tjenester som undervisning og helse.

For ikke-markedsrettede tjenester kan produksjon i faste priser beregnes enten ved hjelp av indikatorer for produksjonsvolum eller ved hjelp av innsatsmetoder (f.eks. deflatering av arbeidskraftinnsats eller annen innsats, eller ekstrapolering av volumet for basisårets arbeidskraftinnsats). I noen tilfeller vil det også foreligge prisdata som vil kunne brukes.

Avgrensningen mellom A-, B- og C-metoder for ikke-markedsrettede tjenester vil bli fastlagt innenfor rammen av forskningsprogrammet.

II.3.1. CPA M: Undervisning

Ikke-markedsrettet produksjon av undervisningstjenester i faste priser kan beregnes enten ved hjelp av indikatorer for produksjonsvolum eller ved hjelp av innsatsmetoder.

Innenfor rammen av forskningsprogrammet vil det bli utarbeidet særskilte retningslinjer for metodene som skal brukes ved beregning av produksjon av undervisningstjenester (enten ved hjelp av indikatorer for produksjonsvolum, ved innsatsmetoder eller, for markedsrettet produksjon, ved hjelp av prisdata). Innenfor rammen av programmet vil det også bli sett nærmere på i hvilken grad det er tatt hensyn til kvalitetsendringer.

II.3.3. CPA N (delvis): Helse

Også ikke-markedsrettet produksjon av helsetjenester i faste priser kan beregnes enten ved hjelp av indikatorer for produksjonsvolum eller ved innsatsmetoder.

Innenfor rammen av forskningsprogrammet vil det bli utarbeidet særskilte retningslinjer for metodene som skal brukes ved beregning av produksjon av helsetjenester (enten ved hjelp av indikatorer for produksjonsvolum, ved innsatsmetoder eller, for markedsrettet produksjon, ved hjelp av prisdata). Innenfor rammen av programmet vil det også bli sett nærmere på i hvilken grad det er tatt hensyn til kvalitetsendringer, som har særlig stor betydning for produksjon av helsetjenester.

II.3.3. Annen ikke-markedsrettet produksjon

Annen ikke-markedsrettet produksjon kan ha mange forskjellige former. Det kan være tjenester som ytes på individuell basis (f.eks. tjenester i forbindelse med sosial trygghet), mens andre er kollektive tjenester (f.eks. forsvarstjenester). Andre igjen kan være både individuelle og kollektive (f.eks. politiets tjenester – som i ENS 95 i henhold til praksis er klassifisert som kollektive tjenester).

Indikatorer for produksjonsvolum kan brukes for å beregne produksjon av tjenester som ytes på individuell basis, og i noen tilfeller for enkelte av dem som ytes på kollektiv basis. Innsatsmetoder kan brukes for alle disse tjenestene. For at resultatene skal kunne sammenlignes, er det nødvendig med en viss harmonisering av måten de to metodene brukes på.

Innenfor rammen av forskningsprogrammet vil det bli utarbeidet særskilte retningslinjer for metodene som skal brukes for disse produktene (indikatorer for produksjonsvolum eller innsatsmetoder).

DEL III

MÅLING AV PRISER OG VOLUMER ETTER UTGIFTSMETODEN

På utgiftssiden er BNP i faste priser summen av konsum, bruttoinvestering og nettoeksport.

Når det gjelder *hensiktsmessigheten til indikatorene* som skal brukes ved deflatering av det løpende års verdier eller ved ekstrapolering av basisårets verdier på utgiftssiden, kan følgende kriterier brukes:

- Omfanget av indikatorens dekning av produktgruppen, for eksempel om indikatoren dekker alle produktene i gruppen eller bare en del av dem.

- Verdisettingsgrunnlaget for indikatoren. For konsum og bruttoinvestering bør dette være kjøperpriser heller enn for eksempel produsentpriser.
- Indikatoren skal ta hensyn til kvalitetsendringer og registrere dem i anslagene for volum heller enn i anslagene for pris.
- Det skal være begrepsmessig konsistens mellom indikatoren og begrepene som brukes i nasjonalregnskapene.

Disse kriteriene fører til nedenstående generelle konklusjoner om framgangsmåtene for å beregne pris- og volummålene for de ulike kategoriene i utgiftsmetoden.

Konsum i husholdninger

Konsum i husholdninger skal i størst mulig grad, og når det er hensiktsmessig, deflateres med data fra KPI.

En KPI er hensiktsmessig når den oppfyller følgende kriterier:

- Det er en indeks som nøyaktig dekker produktet/produktgruppen.
- Den tar tilstrekkelig hensyn til kvalitetsendringer i produktet/produktene.
- Den verdisettes til kjøperpriser inklusive merverdiavgift.
- Begrepene som ligger til grunn for KPIen, svarer til begrepene i nasjonalregnskapene.

Dersom det ikke foreligger noen KPI for et bestemt produkt, kan andre, mer omtrentlige indikatorer brukes. Disse kan være produsentprisindekser, eksport- eller importprisindekser eller, i noen tilfeller, volumindikatorer. Slike metoder er B-metoder.

Bruk av indekser som overhodet ikke svarer til de aktuelle produktene, er C-metoder.

Offentlig forvaltnings konsum og ideelle organisasjoners konsum

For disse konsumgrupper gjelder de samme betraktninger som for beregning av ikke-markedsrettet produksjon etter produksjonsmetoden (se nr. II.3), fordi verdien av de varer og tjenester som produseres av offentlig forvaltning og ideelle organisasjoner, er hovedkomponentene i disse kategoriene (ENS 95 nr. 3.78 og 3.79).

Offentlig forvaltnings kjøp av varer og tjenester som produseres av markedsprodusenter og leveres og ytes til husholdninger – uten videre bearbeiding – som sosiale naturaloverføringer, som også inngår i offentlig forvaltnings konsum (ENS 95 nr. 3.79), skal deflateres med hensiktsmessige prisindekser som svarer til disse (markedsrettede) varer og tjenester.

I ENS 95 nr. 3.85 beskrives avgrensningen mellom individuelle og kollektive varer og tjenester som leveres og ytes av enheter i den offentlige forvaltning. Når denne avgrensningen er trukket opp, kan begrepet *sluttkonsum* uten videre utledes. Denne framstillingen av regnskaper medfører ingen særskilte problemer med hensyn til anslagene i faste priser.

Bruttoinvestering i fast realkapital

For bruttoinvestering i fast realkapital er A-metoden bruk av prisindekser for faktiske investeringer. En slik indeks må oppfylle følgende kriterier:

- Det er en indeks som nøyaktig dekker produktet/produktgruppen.
- Den tar tilstrekkelig hensyn til kvalitetsendringer i produktet/produktene.
- Den verdisettes til kjøperpriser, inklusive ikke-fradragberettiget merverdiavgift.
- Begrepene som ligger til grunn for indeksen, svarer til begrepene i nasjonalregnskapene.

I praksis brukes ofte produsentprisindekser, som er B-metoder dersom de ikke omvurderes til kjøperpriser. For produsentprisindekser for bestemte produkter gjelder samme betraktninger som i nr. II.2, herunder henvisningene til forskningsprogrammet.

Lagerendringer

Det er viktig at lagerbeholdninger deflateres for seg og uavhengig, og ikke beregnes som en gjenstående rest av beregningene i faste priser.

Ifølge ENS 95 nr. 10.56 kan lagerendringer i faste priser beregnes ved å deflatere lagertilgang og lageravgang hver for seg ved hjelp av hensiktsmessige prisindekser. Når endringene i volum og priser for lagerbeholdningene ikke er for store, kan lagerendringer også deflateres direkte med en indeks basert på gjennomsnittspriser for det løpende året.

Lagerbeholdninger omfatter følgende fire kategorier (ENS 95 nr. 3.119):

- Råvarer og materiell: Her gjelder de samme prinsippene som for deflatering av produktinnsats i nr. II.2.
- Produkter under arbeid: Denne kategorien bør utredes innenfor rammen av forskningsprogrammet.
- Ferdige varer: Disse kan deflateres med produsentprisindekser i basispriser.
- Handelsvarer: Disse verdisettes til innkjøpspris, som en produsentprisindeks bør være en god indikator for.

Spørsmålet om kapitalgevinst bør utredes innenfor rammen av forskningsprogrammet.

Anskaffelser minus avhending av verdigjenstander

Denne kategorien bør utredes innenfor rammen av forskningsprogrammet.

Eksport og import av varer og tjenester

Denne kategorien bør utredes innenfor rammen av forskningsprogrammet.

VEDLEGG II

OVERGANGSPERIODER

Overgangsperioder for anvendelse av prinsipp nr. 3

Land	Fram til
Irland	2004
Portugal	—
Danmark	2000 (i 1999 vil basisåret være 1990)
Finland	2005
Nederland	—
Italia	2003
Tyskland	2005
Belgia	—
Det forente kongerike	2003
Frankrike	—
Spania	2003
Hellas	—
Sverige	—
Luxembourg	—
Østerrike	2005